

PRELUCRAREA GRAFICĂ A FIGURINELOR ANTROPOMORFE NEOLITICE. STUDIU DE CAZ: GRUPUL CULTURAL SUPLAC

Patrimoniul cultural cuprinde un vast domeniu al culturii materiale și imateriale din diferite medii, de la situri și artefacte până la tradiții orale. Prin natura sa, patrimoniul este în mod direct supus riscurilor de distrugere, furt sau degradare fizică. Pentru cea mai mare parte din istoria omenirii, lipsită de izvoare scrise, însă, bunurile culturale materiale reprezintă singurele mărturii pentru reconstituirea parțială și înțelegerea trecutului (unelte, arme, podoabe, ceramică, obiecte de cult, monede), așadar sunt cu atât mai valoroase.

În fața schimbărilor rapide din epoca modernă și a riscului de a distruge iremediabil sau de a pierde urmele trecutului, identificarea și înregistrarea riguroasă și amănunțită a moștenirii culturale prin descrieri, inventare științifice, culegeri, cataloage, repertorii, desene, planuri, hărți, relevee și fotografii au fost considerate drept cele mai sigure acțiuni de salvare a memoriei noastre colective¹. Fără a se renunța la mijloacele tradiționale, aceste documentații au început să fie realizate de mult timp și în format digital.

În cazul României, bazele de date pentru evidența bunurilor culturale mobile din toate domeniile patrimoniului cultural (artă, arheologie, etnografie, istorie memorială, documente, carte veche, etnografie, numismatică, științele naturii), pentru situri și monumente arheologice din RAN sau pentru evidența lăcașurilor de cult din România au fost create și administrate de CIMEC (Institutul de Memorie Culturală, înființat în anul 1978, apoi, din 2011, absorbit ca direcție în cadrul Institutului Național al Patrimoniului), constituie acum standarde *de facto* impuse și măcar parțial utilizate de instituții, organizații și specialiști din domeniu.

Dezvoltarea PC-urilor și a rețelelor de tip internet au făcut posibilă comunicarea și vizualizarea datelor în forme mai accesibile. Este mult mai simplu să accesezi informația în format digital din orice colț al lumii, în orice moment, la o calitate net superioară celei analogice, decât să ajungi la

¹ Irina Oberländer-Târnoveanu, Dan Matei, *Standarde și recomandări în documentarea bunurilor culturale*, CIMEC, București, Institutul de Memorie Culturală, 2009, p. 5.

colecții de piese cu diferite restricții, găzduite de instituții aflate la mare distanță.

Digitizarea sau documentația digitală poate fi înțeleasă ca un proces care include alături de preservare, educarea, diseminarea și cercetarea științifică, la care se adaugă noi expresii și creații precum comunicarea și divertismentul². În domeniul resurselor culturale, digitizarea facilitează accesul audienței și încurajează participarea/accesul la cultură.

Datele/informațiile digitale pot fi exploatate în mai multe moduri decât cele având ca suport hârtia, permit compararea informațiilor utilizând instrumentele media, arheologii pot crea propria „producție”, o pot prezenta cu ajutorul computerului, internetului³, o pot relua, îmbunătăți⁴.

Digitizarea și informatizarea au devenit repere cotidiene în cercetarea științifică și conduc la rezultate importante pentru avansul cunoașterii. Totodată, știința și natura obiectului aduc noi relații între știință, artă și alte medii vizuale și noi moduri de practicare și organizare a muncii științifice⁵. Întrebările care apar în cazul digitizării sunt dintre cele mai variate: cum pot instrumentele și materialele digitale modifica studierea trecutului? vor înlocui reprezentările digitale istoria tradițională? va revoluționa „era digitală” practica arheologică? practicile digitale afectează practicile arheologice? cine folosește datele și cine le manageriază? ce rezultate înregistrăm și ce fel de înregistrări producem? ce analize utilizăm și ce interpretări preferăm? cum arată rezultatele și cum le prezentăm? etc.

Articolul de față tratează șase piese de plastică antropomorfă aparținând grupului cultural Suplac⁶, recent atribuit culturii Zau⁷, pentru a

² Athanasios Sideris, *Cultural Heritage and Digitization*, în *IMEros*, 3, 2003, p. 64.

³ Colleen Leah Morgan, *Emancipatory Digital Archaeology*, University of California, Berkeley, 2012, p. 1-8.

⁴ Nuria Rodriguez Ortega, *Mediación digital en los procesos de recepción, construcción e interpretación de la herencia cultural*, în Luis Arciniega García (ed.), *Memoria y significado, Uso y recepción de los vestigios del pasado*, Universitat de València, Departament d'Història de l'Art, Cuadernos Ars Longa, 3, 2013, p. 444.

⁵ Annamaria Carusi et al. (ed.), *Visualization in the Age of Computerization*, New York - London, Routledge, 2014, p. 1.

⁶ Doina Florica Ignat, *Grupul neolitic Suplacu de Barcău*, Timișoara, Editura Mirton, 1998.

⁷ Gheorghe Lazarovici, *The Zau Culture*, în Florin Drașovean, Dan Leopold Ciobotaru, Margaret Maddison (ed.), *Ten years after: The Neolithic of the Balkans, as uncovered by the last decade of research. Proceedings of the Conference at the Museum Banat on November 9th-10th, 2007*, Timișoara, Editura Marineasa, 2009, p. 236-258; Gheorghe. Lazarovici, *Cronologia*

oferi o mică demonstrație legată de ceea ce poate aduce digitizarea și analiza mai atentă a unor detalii formale. Piesele provin din două situri arheologice (din județele Sălaj și Bihor), cel de la Porț/Suplacu de Barcău-„Corău” și cel de la Pericei-„Keller Tag”. Primul este unul dintre cele mai intens cercetate situri din nord-vestul României și este, totodată, locul de proveniență a numeroase piese de plastică⁸.

Piesele supuse analizei au fost alese după ce a fost trecut în revistă lotul de 58 de piese de plastică antropomorfă atribuite de literatura de specialitate grupului cultural Suplac. Mai precis, ele fac parte din cele 33 de figurine ale lotului, întregi (trei) sau fragmentare care prezintă în diferite părți ale suprafețelor diverse linii și puncte incizate, considerate în general „decor”⁹. Dintre toate, doar nouă piese pot fi clar considerate feminine; o altă piesă are redată atribute feminine și masculine.

Cele șase figurine au fost publicate cu un set de informații privind locul descoperirii, tehnica de execuție (pastă, ardere, culoare) și așa-zisul „decor”, alături de material ilustrativ. Le prezentăm sumar și aici.

1) Fragment de figurină antropomorfă (nr. inv. 13328) descoperit la Suplacu de Barcău-„Corău” (jud. Bihor) în cadrul cercetărilor sistematice efectuate de Doina Florica Ignat, anume în S 15, caroul 14, la -0,75 m adâncime. Piesa a fost realizată din pastă fină, bine arsă și a căpătat o nuanță roșcat-gălbuie. Pe suprafață i se observă incizii liniare și puncte. A fost încadrată în faza a II-a a grupului Suplac¹⁰ (fig. I/1a).

absolută, relativă și evoluția culturii Zau, în Horea Pop et al. (ed.), *Identități culturale, locale și regionale în context European. Studii de arheologie și antropologie istorică. In memoriam Alexandri V. Matei*, Cluj-Napoca, Mega, 2010, p. 55-71.

⁸ Gruia Fazecaș et al., *Istoria comunei Suplacu de Barcău*, Oradea, Editura Universității din Oradea, 2011, p. 36 și urm.; Sanda Băcuet Crișan, Ioan Bejinariu, Dan Băcuet Crișan, *Aspecte de viață economică în neolitic: producția ceramică. Instalații de ars ceramică din situl de la Porț „Corău”*, în Andrei Stavilă et al. (ed.), *Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie*, Szeged, JATEPress Kiadó, 2013, p. 45-53.

⁹ Ignat, *Grupul neolitic*, 1998; Eadem, *Arta neolitică în nord-vestul României*, în *Crisia*, XXXI, 2001, p. 9-22; Eadem, *Reprezentări plastice antropomorfe din așezarea neolitică de la Suplacu de Barcău*, în *Crisia*, XXXVI, 2006, p. 7-13; Cristian Ioan Popa, Gruia Fazecaș, *Contribuții la cunoașterea plasticii antropomorfe din așezarea neolitică de la Suplacu de Barcău (jud. Bihor)*, în *Sargetia*, XXXIX, 2012, p. 7-26; Sanda Băcuet Crișan, *Arta miniaturală din situl de la Porț-Corău: statuetele antropomorfe. Studiu preliminar*, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica*, 17, II, 2013, p. 83-99.

¹⁰ Ignat, *Grupul neolitic*, p. 135, fig. 34/8. Autoarea dă această piesă ca „probabil” zoomorfă.

2) Fragment de figurină antropomorfă (nr. inv. 15705) descoperit la Suplacu de Barcău-„Corău” (jud. Bihor), tot în urma cercetărilor sistematice efectuate de Doina Florica Ignat – în S 17, caroul 11, la -0,80 m. A fost redată șezând, iar pe corp prezintă unele incizii liniare și împunsături fine; fața i-a fost realizată foarte stilizat. În urma arderii, piesa a căpătat o nuanță de roșu cu flecuri negre. A fost încadrată în faza a III-a a grupului Suplac¹¹ (fig. I/2a).

3) Fragment de figurină antropomorfă descoperit în situl de la Pericei-„Keller Tag” (jud. Sălaj), în urma cercetărilor realizate de un colectiv de arheologi din cadrul Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău. Este de formă cilindrică, cu fața redată neglijent. În zona gâtului i-ar fi fost redade podoabe, iar părul pare indicat prin incizii, în timp ce pe corp i se văd incizii liniare și impresiuni. A fost încadrat în grupul Suplac, faza II-III¹² (fig. II/1a).

4) Figurină antropomorfă, întreagă, cu înălțimea de 3,6 cm, descoperită la Porț-„Corău” (jud. Sălaj), în cadrul săpăturilor preventive efectuate de muzeul din Zalău. A fost descoperită în complexul C 63 din S 3/2010. Piesa are redade prin împunsături elementele anatomice ale feței, picioarele sunt sugerate prin două protuberanțe, iar trunchiul este marcat prin incizii și împunsături fine. Tot prin linii incizate s-a sugerat părul lung lăsat pe spate, precum și zona pubisului. A fost încadrată în faza a II-a a grupului Suplac¹³ (fig. II/2a).

5) Fragment de figurină antropomorfă, cu înălțimea de 6,5 cm, descoperit la Porț-„Corău” (jud. Sălaj) tot în urma săpăturilor preventive efectuate tot de colectivul muzeului din Zalău. Piesa a fost descoperită în S 18/2012, la -0,50 m adâncime. A fost confecționată dintr-o pastă foarte fină, modelată într-o formă conică, cu detaliile feței și ale pieptului marcate, cele din urmă considerate șiruri de coliere sau „broboadă” cu franjuri. I se poate observa vag zona sânilor. În partea inferioară s-au sesizat incizii și

¹¹ *Ibidem*, p. 137, fig. 43/3.

¹² Sanda Băcuet Țrișan, *Neoliticul și eneoliticul timpuriu în Depresiunea Șimleului*, Alba Iulia, Altip, 2008, fig. 206/1, 207/1; Sanda Băcuet Țrișan, Cristian Virag, *Plastica antropomorfă neolitică din nord-vestul României*, în Cristian Găzduc, Corneliu Gaiu, *Fontes Historiae, Studia in honorem Demetrii Protase*, Bistrița - Cluj-Napoca, Accent, 2006, p. 43-59, fig. III/7; Popa, Fazecaș, *Contribuții*, p. 7-26, fig. 3/6.

¹³ Băcuet Țrișan, *Arta*, p. 84, fig. IV/6a-c.

împunsături fine, iar pe spate câteva linii incizate care ar reda coafura. A fost atribuit celei de-a doua faze a grupului Suplac¹⁴ (fig. III/1a).

6) Fragment de figurină antropomorfă, cu înălțimea de 4,5 cm, descoperit la Porț-„Corău” (jud. Sălaj) în urma cercetărilor realizate de către muzeul din Zalău. Provine din S 21/2012, la adâncimea de -0,50-0,60 m. A fost confecționată din pastă semifină. Două mici protuberanțe ar indica mâinile, la gât ar fi sugerat un colier; pe spate, prin incizii, s-ar fi redat coafura. Partea inferioară a fost și ea dotată cu incizii și împunsături fine. Fragmentul ar aparține fazei a II-a a grupului Suplac¹⁵ (fig. III/2a).

Trecându-le în revistă, am observat că elementele de așa-zis „decor” sunt prezente la toate figurinele descrise prin puncte mărginite de linii incizate (Fig. I/1a, 2a). Unele, pe lângă detaliile anatomice, au redat și elemente de vestimentație clar definite, de genul fustelor sau șorțurilor (fig. II/1a, 2a; fig. III/1a, 2a), a eșarfelor/broboadelor sau podoabelor – în cazul celor din zona gâtului (fig. II/1a; fig. III/1a, 2a) – sau a elementelor ce redau coafura (fig. II/2a; fig. III/1a).

Până acum, aceste amănunte, puțin vizibile de altfel, nu au preocupat cercetătorii în mod special. Dar, cu ajutorul tabletei digitale, am redesenat și evidențiat aceste marcaje de pe cele șase piese de plastică ale grupului Suplac (vezi fig. I/1b,1c, 2b; II/1b, 2b; III/1b, 2b). Pasul următor a fost acela de a prezenta în *Adobe Photoshop CS6 Extended*, semnele realizate intenționat pe suprafețe, la momentul producerii lor, și zonele corpului pe care s-au distribuit. Rezultatul poate fi urmărit în fig. IV-VI, unde ceea ce a fost considerat „decor” pe cele șase piese reprezintă de fapt cel puțin o serie o serie de piese vestimentare sau moduri de redare a coafurii. Mai detaliat și mai bine structurat, rezultatul analizei, în urma digitizării, se prezintă astfel:

- în zona capului avem redat trei tipuri de marcaje, care pot reprezenta coafura (vezi fig. IV) în trei moduri: cu părul lăsat pe spate, sub formă de bucle sau prins în coadă;

- pentru partea superioară, mai avem de asemenea trei tipuri de incizii și împunsături, care sugerează podoabe sau eșarfe purtate/înfășurate în zona gâtului (vezi fig. V); - totodată, avem două piese decorate cu puncte

¹⁴ Băcuet Crișan, *Arta*, p. 85, fig. VI/11a-b.

¹⁵ *Ibidem*, p. 85, fig. V/8a-d.

mărginite de linii incizate la partea superioară, care pot fi interpretate ca elemente de vestimentație, tatuaj ori scarificare (crestarea ușoară a pielii);

- la patru dintre piese există marcaje în partea inferioară, acolo unde se poate spune că redau elemente de vestimentație – de genul fustelor sau șorturilor (vezi fig. VI).

Piese selectate prezintă aceleași probleme de studiere și înțelegere ca multe altele din această categorie și perioadă istorică. Figurinele antropomorfe preistorice sunt acoperite cu o varietate de semne și simboluri care surprind, impresionează, intrigă. Complexitatea lor ridică o serie de semne de întrebare la care s-a încercat și se încearcă în continuare să se răspundă. În ultimii cincisprezece ani au apărut în arheologia europeană mai multe abordări care stabilesc puncte noi în interpretarea statuetelor antropomorfe. Reperul de bază îl constituie contextul arheologic cu sursele sale cognitive și aspectele sociale de utilizare a statuetelor¹⁶. Contextul descoperirilor, alături de particularitățile legate de formă, motivele cu care au fost decorate și individualizate piesele de plastică, factura pastei din care au fost confecționate sunt elemente de la care specialiștii pornesc la descifrarea funcționalității, în stabilirea tipurilor definitorii pentru fiecare cultură ori în aflarea unor detalii privind „îmbrăcămintea” sau „coafura” comunităților cărora aceste figurine le-au aparținut¹⁷. În cazul figurinelor din cadrul grupului cultural Suplac, deși apar în număr mare, prea puține au fost recoltate din complexe, majoritatea fiind descoperite în stratul de cultură. Iar figurinele tipice acestei manifestări culturale sunt în marea majoritate simple conuri decorate, care au uneori redat elemente anatomice¹⁸.

Majoritatea cercetătorilor interpretează mecanic marcajele de pe suprafețele pieselor de plastică antropomorfă ca redând elemente de îmbrăcăminte, podoabe, tatuaje/pictură pe piele sau semne ce reprezintă simboluri care transmit un mesaj abstract despre oamenii care le-au văzut și

¹⁶ Stanislav Țerna, *Probleme actuale în interpretarea statuetelor antropomorfe cucuteniene*, în *Revista Arheologică*, Serie Nouă, IV, 2, Chișinău, 2008, p. 33.

¹⁷ Eugen Comșa, *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică de pe teritoriul României*, București, Editura Academiei Române, 1995, p. 81; Florin Drașovean, *Arta și magia neagră în cultura Vinča*, în *The Late Neolithic of the Middle Danube Region*, Timișoara, Eurobit, 1998, p. 205-212.

¹⁸ Băcuet Țrișan, *Arta*, p. 83.

le-au utilizat¹⁹ – bineînțeles, dintr-o perspectivă limitată, strict legată de impactul vizual imediat. Prin intermediul „decorului” de pe figurine am putea înțelege de fapt mai multe despre modalitățile de comunicare între indivizi și grupuri umane și despre diferențele de statut social în cadrul comunității, fără a ignora capacitățile de exprimare artistică și simpla imitație a unor realități cotidiene. Abordările antropologice și etnologice, ca și urmărirea unor aspecte mitologice în timp și spațiu și corelarea elementelor lor fundamentale comune ar putea fi de natură să ne ajute să identificăm „rădăcinile” unor realități considerate pierdute.

Inventariate corect, în funcție și de morfologie, dar și de distribuția lor pe părți anatomice, detaliile care ne preocupă aici pot servi, la rândul lor, altor studii. Pentru perioadele neolitică și eneolitică, în special pentru zona sud-est europeană, reprezentările antropomorfe constituie principala sursă de interpretare a funcționalității produselor textile, respectiv a rolului lor în confecționarea vestimentației. Descoperirile arheologice din spațiul european comparate cu datele etnografice și izvoarele istorice scrise arată că produsele textile erau destinate uzului cotidian (în special, îmbrăcăminte). Privind meșteșugurile preistorice, producerea textilelor, reprezintă cel mai complex și mai dificil meșteșug. În reconstituirea lanțului tehnologic parcurs în procesul de confecționare al textilelor au fost utilizate mai multe surse de documentare: descoperiri arheologice sau textile propriu-zise, date paleobotanice și arheozoologice, analize microscopice-chimice sau structurale legate de determinarea materiei prime, surse istorice și istoriografice preistorice și antice, date etnografice și studii experimentale²⁰.

Importanța funcțional-practică și simbolică a textilelor în viața de zi cu zi, dar și în evenimentele extra-cotidiene (ceremonii, ritualuri) ale comunităților umane a fost reliefată de numeroase studii din domeniul antropologiei, istoriei și arheologiei. Atenția acordată artefactelor din fibre perisabile a crescut pe de-o parte datorită noilor metode interdisciplinare de investigare introduse în arheologie, iar pe de altă parte de direcționarea

¹⁹ Peter Biehl, *Symbolic communication systems: symbols of anthropomorphic figurines of the Neolithic and Chalcolithic from Southeast Europe*, în *Journal of European Archaeology*, 4, 1996, p. 153-176.

²⁰ Nicoleta-Paula Mazăre, *Meșteșugul producerii textilelor în cadrul comunităților neolitice și eneolitice din Transilvania*, Teza de doctorat, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, 2012, p. 40, 46-47.

și creșterea interesului arheologilor față de reconstituirea vieții cotidiene, a meșteșugurilor domestice și mai ales față de activitatea femeilor în cadrul comunităților preistorice sau istorice.

Care ar fi piesele vestimentare confecționate din materiale textile redată pe figurine și în ce alte informații se mai pot obține? Stilizate foarte mult însă, multe dintre aceste piese vestimentare sau amănunte anatomice sunt greu recunoscutibile, de aceea este nevoie de o observare atentă, de o analiză amănunțită și de un mai larg demers comparativ.

Literatura arheologică abundă în interpretări privind vestimentația redată pe reprezentările antropomorfe²¹. Dacă vestimentația figurată pe reprezentările antropomorfe corespunde celei purtate în mod real de membrii comunităților preistorice, atunci este de investigat și o corespondență între vestimentația figurată și identitatea socială a celui care o purta (raportat la vârstă, sex, rol și poziție socială). Piesele vestimentare redată pe reprezentările antropomorfe sunt din cele mai diferite: fuste, șorturi, rochii, încălțăminte, coafură sau podoabe. Problematika aceasta nu este nouă nici în literatura noastră. Dan Monah, spre exemplu, este cel care discută despre principalele elemente de vestimentație din cadrul plasticii culturii Cucuteni. În cadrul lor, cea mai simplă piesă vestimentară feminină pare să fie șortul, simplu, fixat în față (care uneori se confundă cu marcarea pubisului), uneori prevăzut cu franjuri. Tot acolo, principala piesă vestimentară este considerată rochia. De asemenea, sunt întâlnite coafuri, redată simplu, sub formă de bucle sau prins în coadă. Toate aceste detalii – sprijinite în înțelegerea lor și de studiile etnologice – ar reprezenta semne distinctive pentru gen, vârstă și statut social²².

O altă abordare care se cere invocată este a lui Eugen Comșa, care încearcă o separare a elementelor așa-zis „decorative” pe categorii: cele care redau tatuajul (se poate discuta și despre pictarea corpului – *body painting* sau *scarification*) și cele care reprezintă piese de îmbrăcăminte²³. Rezultă însă parțial și din analiza figurinelor din grupul Suplac că putem discuta despre redarea tatuajului/a picturii la figurinele antropomorfe care

²¹ Eugen Comșa, *Unele date despre îmbrăcămintea din epoca neolitică de pe teritoriul Moldovei*, în *Hierasus*, 7-9, 1988, p. 39-55; Radian-Romus Andreescu, *Plastica antropomorfă Gumelnițeană, Analiză primară*, București, Muzeul Național de Istorie a României, 2002; Dan Monah, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*, Piatra Neamț, 1997.

²² Monah, *Plastica*, p. 195-200.

²³ Comșa, *Figurinele*, p. 107.

prezintă marcaje mai ales în zona feței, în timp ce inciziile și punctele prezente pe corp pot fi interpretate drept piese vestimentare sau zone de scarificare. În privința lor, părerile, pe bună dreptate, sunt împărțite. Dar, la acest nivel de redare/stilizare, nu se poate realiza o diferență categorică între tatuajul și pictura corpului sau scarificare; mai ales că, este posibil ca toate aceste modalități de înfrumusețare a unor zone ale corpului să coexiste de-a lungul timpului, cu specificația că tatuajul sau scarificarea erau permanente spre deosebire de pictură.

Prin utilizarea tabletei digitale și a programului PS CS6 am realizat o simplă evidențiere a așa-zisului „decor” întâlnit în anumite zone ale corpului figurinelor antropomorfe din cadrul grupului cultural Suplac, interpretat ca elemente de vestimentație, eșarfe/podoabe sau moduri de redare a părului (în funcție de zona în care este aplicat). Digitizarea pune în evidență mai ușor concentrarea unor tipuri de incizii în anumite părți ale corpului, fapt ce poate conduce la interpretarea lor mai facilă. Elementele considerate decorative la prima vedere primesc noi înțelesuri și valori, pot fi analizate și prezentate sub diferite forme, rezultatele finale reușind să aducă un plus în cunoașterea și interpretarea artefactelor miniaturale.

ANCUȚA IOANA BOBÎNĂ

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

GRAPHICAL PROCESSING OF THE NEOLITHIC ANTHROPOMORPHIC FIGURINES.
A CASE STUDY OF THE SUPLAC CULTURAL GROUP FIGURINES

Abstract

This paper presents the results of a case study involving the interpretation of decor elements depicted on anthropomorphic figurines found in contexts belonging to the Suplac cultural group. Using a graphics tablet and the functions of the Adobe Photoshop CS6 Extended (TM) software, the elements of decoration found on six figurines were digitally redrawn and processed, being interpreted as pieces of clothing, scarves or jewellery, skin painting or scaring.

Keywords: modern methods, graphics tablet, anthropomorphic figurines.

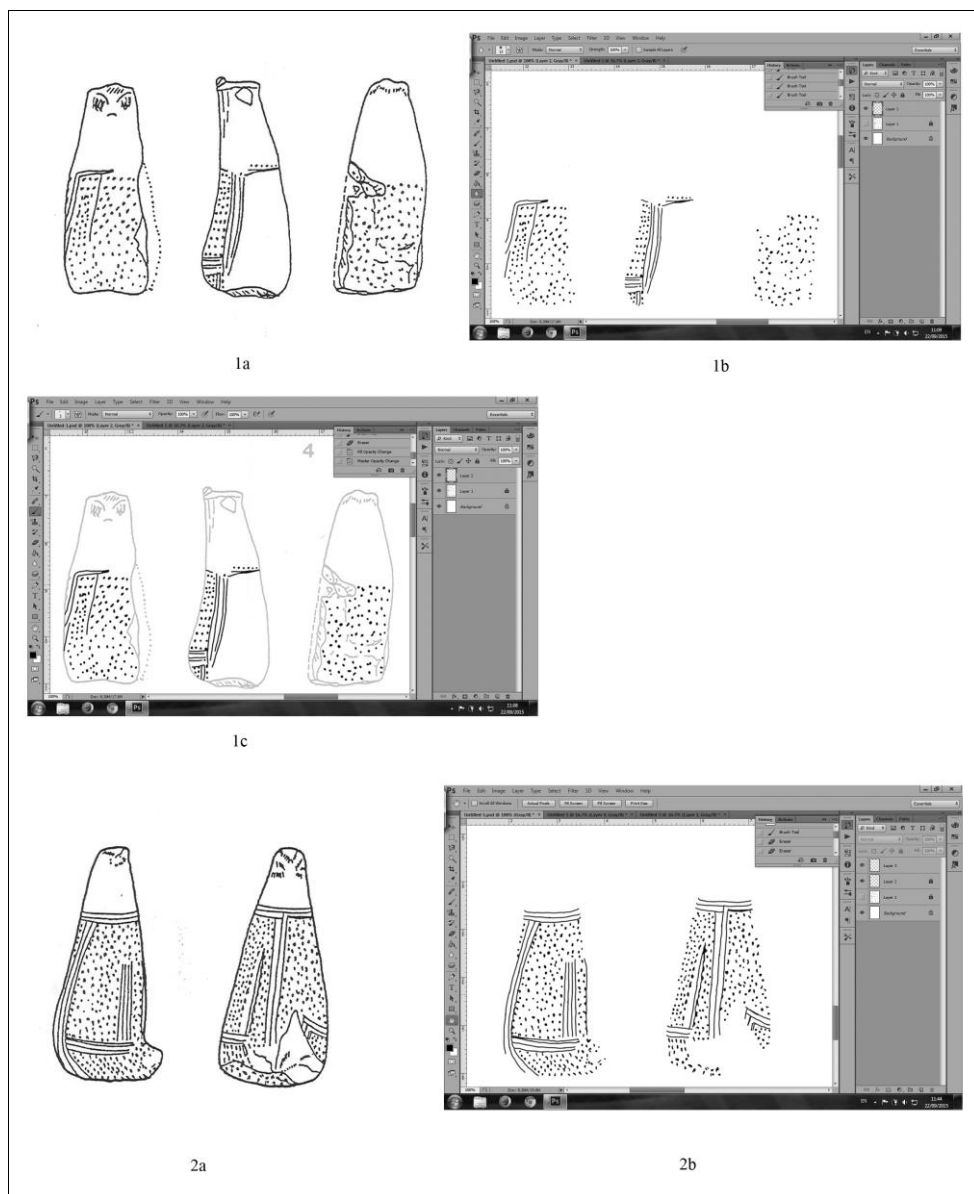

Fig. 1. Plastică antropomorfă descoperită la Suplacu de Barcău-„Corău”: 1a, 2a (după Ignat, *Grupul neolitic*, fig. 34/8, fig. 43/3); 1b, 1c, 2b – „decorul” digitizat al aceluiași piese.

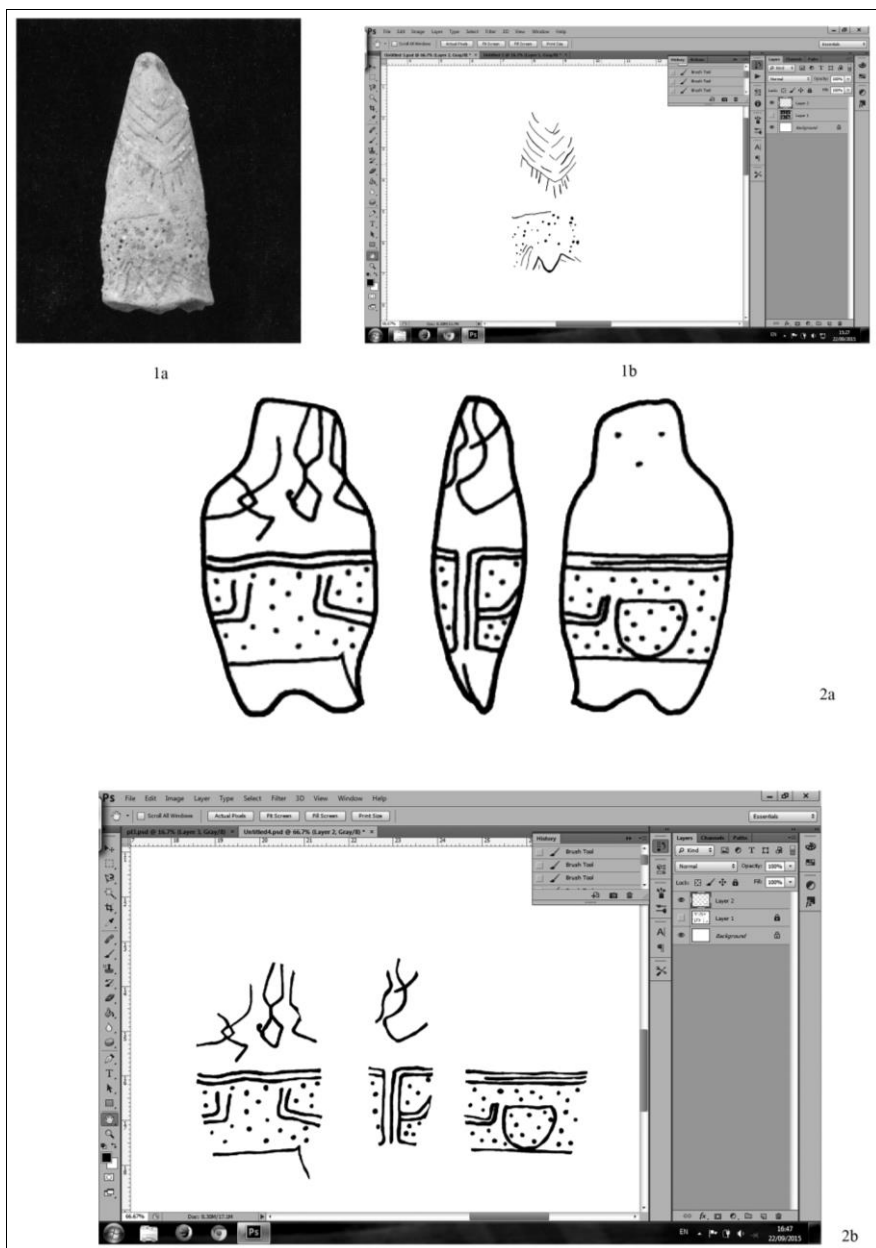

Fig. 2. Plastică antropomorfă descoperită la Pericei-Keller Tag: 1a – după Băcueț Crișan, *Neoliticul și eneoliticul*, 206/1, 207/1); plastică antropomorfă descoperită la Porț-„Corău”: 2a (după Băcueț Crișan, *Arta*, pl. IV/6a-c); 1b, 2b – „decorul” digitizat al aceluiași piese.

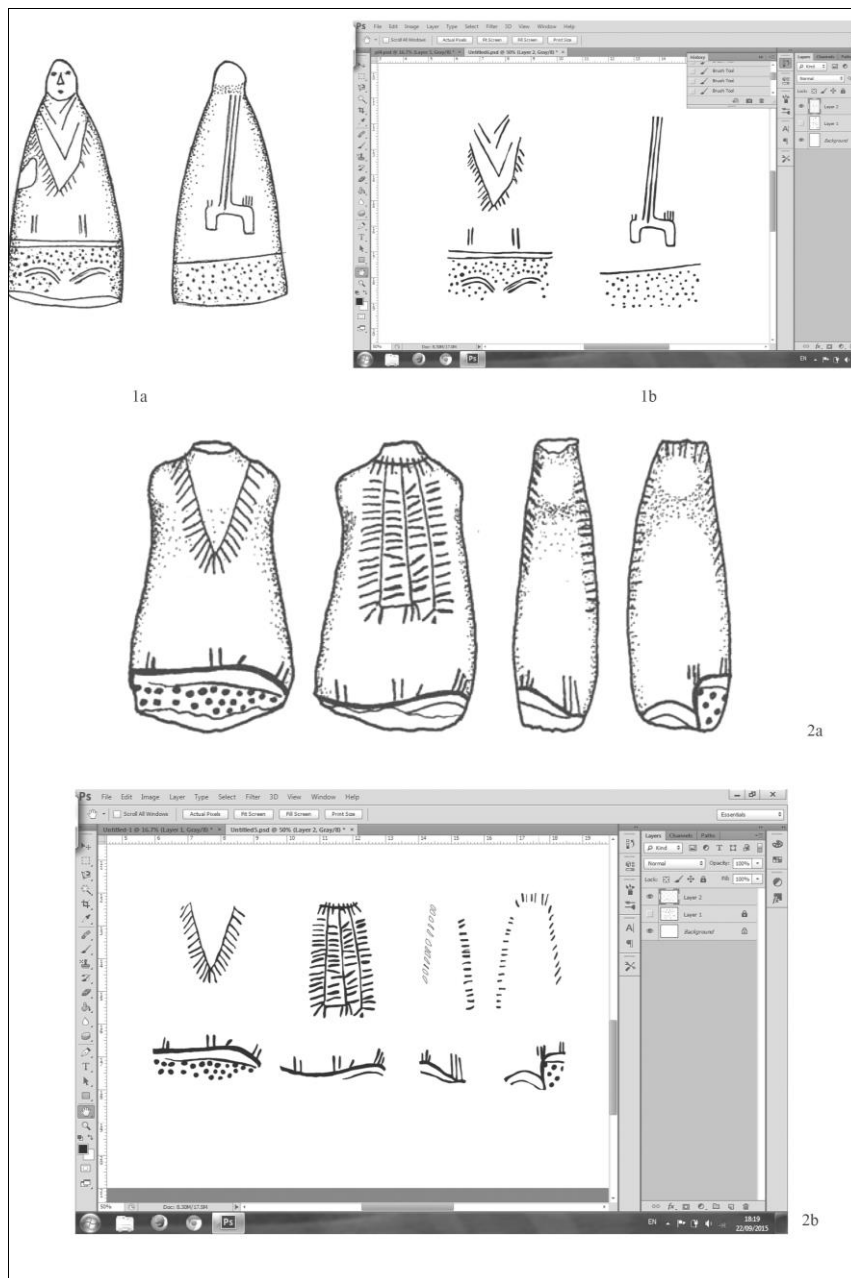

Fig. 3. Plastică antropomorfă descoperită la Poșt-„Corău”: 1a, 2a (după Băcuet Crișan, Arta, pl. VI/11a-b, pl. V/8a-d); 1b, 2b – „decorul” digitizat al aceluiași piese.

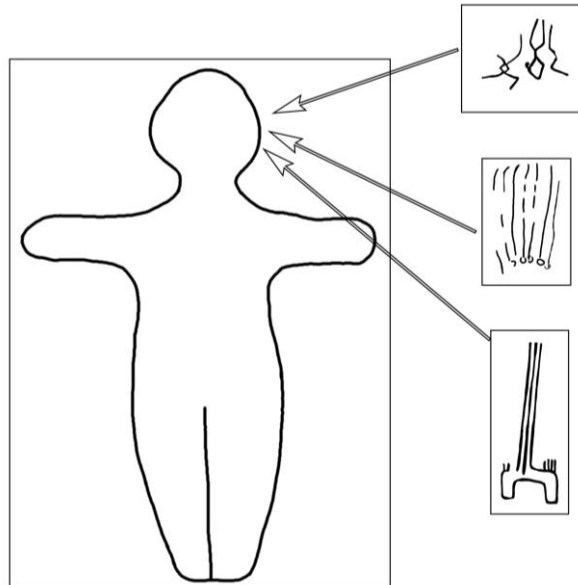

Fig. 4. Incizii realizate în zona capului care la piesele studiate reprezintă moduri de redare a părului.

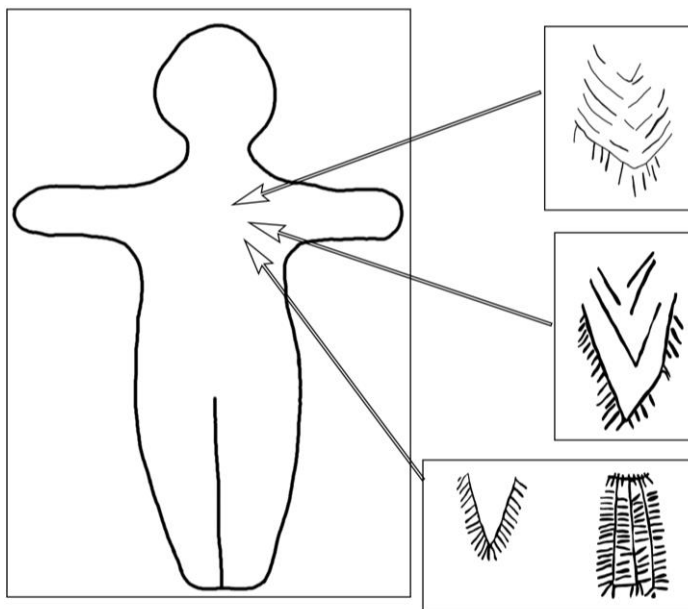

Fig. 5. Incizii realizate în partea superioară a corpului care la piesele studiate reprezintă piese vestimentare: eșarfe și podoabe.

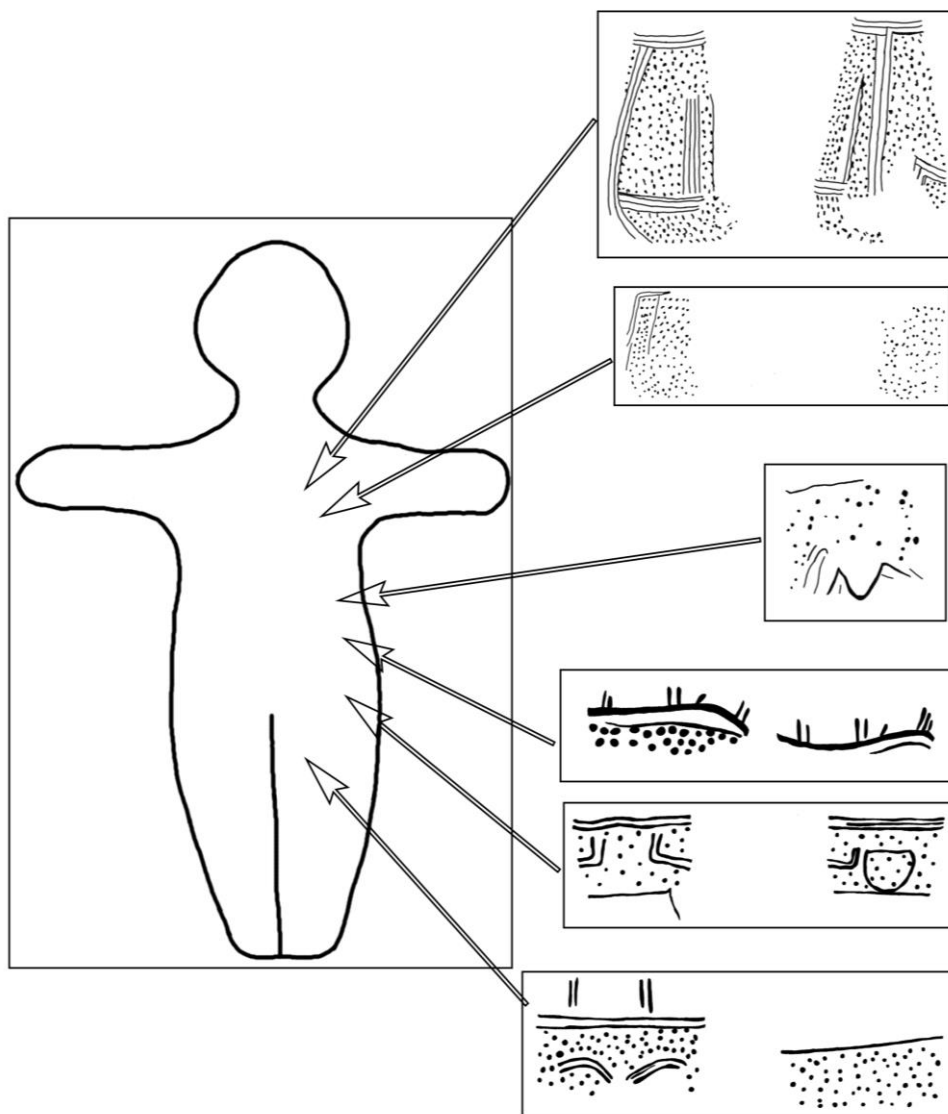

Fig. 6. Tipuri de incizii și împunsături întâlnite pe piesele digitizate, realizate în zona superioară a corpului, reprezentând tatuaj/body painting/scarificare, și în partea mediană a corpului, reprezentând elemente vestimentare: fuste, șorțuri.

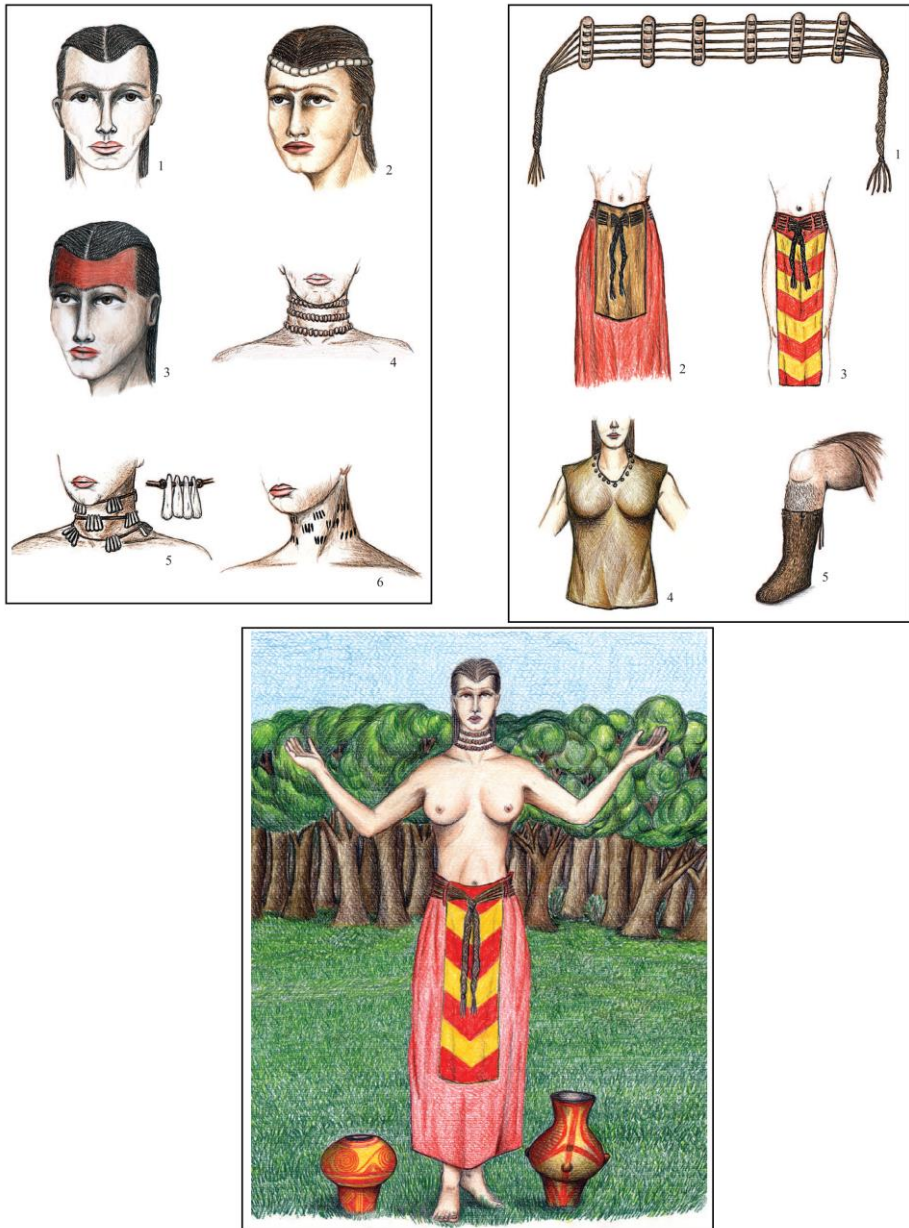

Fig. 7. Reconstituire de elemente vestimentare și podoabe după figurine antropomorfe (Barna Judit, Toth Zoltan, *Késo neolitikus viseletrekonstrukciók a lengyeli kultúra leletei alapján*, Osrégészeti Levelek, 7, 2005, p. 50-59, fig. 3-5).

Fig. 8. Interpretarea elementelor de decor prezente pe figurine antropomorfe (după <http://www.anthropark.wz.cz/venus.htm>, accesat în 20.05.2015).